

“Dokumentace náhrobků a epitafů na židovských hřbitovech v r. 2017“

detail symbolu na náhrobku č. 31 na hřbitově ve Volyni

O projektu

Židovská obec v Praze je na rozsáhlém území o rozloze cca dvou třetin ČR zodpovědná zastav více než 180 židovských hřbitovů, tří desítek synagog a mnoha dalších objektů, z nichž většina je doposud v havarijním stavu a vyžaduje neprodlené provedení záchranných prací. Velké procento je zapsáno na seznam chráněných památek. Je nemyslitelné, že by Židovská obec byla schopna finanční náklady s tím spojené samostatně a bez vnější pomoci pokrýt. Finančních prostředků se dramaticky nedostává a je zřejmé, že bez finančního přispění jiných subjektů hrozí v mnoha případech vznik nenahraditelných škod.

Do r. 1990 mohla být v důsledku židovským památkám nepřejících společenských podmínek prováděna údržba pouze minimální, objekty zchátraly, obvodové zdi byly na mnoha místech pobořeny, mnohé partie hřbitovů se proměnily v neprostupné houštiny, do nichž za větru padaly přestálé stromy a suché větve. Mnoho náhrobků se samovolně vyvrátilo, padlo na

zem, část z nich byla rozbita. Neutěšený stav zhoršoval i opakovaný vandalismus a rozkrádání. Postupně začaly zanikat cenné výtvarné detaily a architektonické prvky, a jelikož jsou epitafy na náhrobcích židovských hřbitovů v mnoha případech jediným dochovaným písemným záznamem osobních údajů příslušníků lokálních, po 2. světové válce zaniklých, židovských komunit, celých rodinách a příbuzenských vztazích. Přes veškerou péči, která je restaurování a opravám poničených náhrobků od r. 1990 z iniciativy vlastníků židovských hřbitovů věnována, dochází k pozvolnému, avšak nezadržitelnému zániku obsahu epitafů a to zejména v důsledku působení erozních vlivů, a sice výjimečných, avšak přetrvávajících projevů vandalismu a rozkrádání. Zániku nelze v dohledné době urychleně zabránit z důvodu nedostatku finančních prostředků, tak je jedním z velkých úkolů Židovské obce, tyto epitafy alespoň zdokumentovat, a tak je uchovat pro příští generace.

Projekt "Dokumentace náhrobků a epitafů na židovských hřbitovech v r. 2017" není ojedinelým výkřikem do tmy, ale systematicky plánovaná aktivita, na které již dlouhodobě pracujeme. Od roku 2009 do roku 2016 věnovala Židovská obec na dokumentaci hřbitovů cca 1 500 000,- Kč z vlastních zdrojů. Dokumentace navazuje na kontinuální péči o náhrobky na hřbitovech v rámci celé republiky ve vlastnictví Židovské obce v Praze, jehož technickou správu provádí pověřená firma Matana a.s. V roce 2017 byly za finanční podpory ČNFB zpracovány tyto lokality: fotodokumentace jednotlivých náhrobků a jejich identifikace na hřbitovech v Čichticích, Všemyšlicích-Neznašově, Písku, Protivíně, Vodňanech, Mirovicích, Volyni, Oseku u Strakonice, Blevicích a identifikace z již nafocené Nové Včelnice.

V roce 2017 byly zpracovány tyto lokality:

- Zpracování fotodokumentace jednotlivých náhrobků a jejich identifikace na hřbitovech v Čichticích, Všemyšlicích-Neznašově, Písku, Protivíně, Vodňanech, Mirovicích, Volyni, Oseku u Strakonice a Blevicích. Zpracování identifikace již nafocené hřbitova v Nové Včelnici.
- Zpracování identifikace jednotlivých náhrobků na hřbitovech, ke kterým je již vyhotovena fotodokumentace, a to lokality: Nová Bystřice, Milevsko, Běleč a Babčice.
- Zpracování fotodokumentace jednotlivých náhrobků na hřbitově v Dubu u Prachatic, Radlicích a Myslkovcích. Součástí fotodokumentací je i případná aktualizace polohopisného plánu.

Stručně k historii míst

Židovský hřbitov v Babčicích je v matričních záznamech znám pod názvem Wossikowetz. Pohřbívalo se na něm z širokého okolí, kde žili Židé roztroušeni a působili zejména v místních vinopalnách. Židovský hřbitov vznikl pravděpodobně roku 1842, krátce později než uvádí dosavadní literatura a dochovalo se 135 náhrobků. Nejstarší náhrobky pocházejí z let 1842/43. V hebrejských nápisech se však vyskytují chyby v letopočtech, které lze ověřit porovnáním s matričními záznamy. Pohřbívala zde významná rodina Schick z Těchobuzi a rodina Epstein ze Zadní Stříteže. Jejich náhrobky z poloviny 19. století patří k nejhonosnějším.

Židovský hřbitov pro milevské Židy se nachází na sousedním katastrálním území Sepekov a na jeho ploše se nachází 238 náhrobků. Hřbitov byl založen na přelomu let 1713 a 1714. Prvním

pohřbeným byl v lednu 1714 cizí příchozí, v jeho náhrobním nápise se nachází mimořádně zajímavá informace o zakladateli milevského hřbitova. Náhrobek zakladatele Wolfa syna Alexandra (1729) je jedním z monumentálně pojatých kamenů. Další důležité osobnosti komunity byly pohřbeny v 60. letech 18. století (rodina pocházející ze Zduchovic). Na hřbitově najdeme i náhrobek pražského exulanta z roku 1745.

Židovský hřbitov pro vožické Židy se nachází na sousedním katastrálním území Běleč a na jeho ploše se nachází 193 náhrobků, z toho některé jen ve fragmentech nebo podstavcích. Židovské osídlení Vožice a přilehlých vesnic, stejně tak jako pohřbívání započalo ve 2. polovině 17. století a pohřbívalo se do 30. let 20. století. Od 18. století je možné mezi náhrobky sledovat nejvýznamnější zdejší židovské rodiny Sinek a Liftschitz, později rodiny Straka a Steuerer. Na hřbitově se nacházejí symboly kohenských rukou, levitské soupravy, Davidovy hvězdy a květin.

Židovský hřbitov v Nové Bystřici byl založen v 70. letech 19. století, až sto let poté, co se v Bystřici usadila první židovská rodina Sternových. Na hřbitově se zachovalo 97 náhrobků, nejstarší pocházejí z let 1878/1879 a pohřbíváno probíhalo až do odsunu Židů z pohraničí roku 1938. V zadních řadách jsou pohřbeny dvě nejvýznamnější rodiny, které se podílely na rozvoji zdejšího obchodu a průmyslu (rodina Podzhradských a Wurmfeldových). Jediným pohřbeným rabínem je Hermann Steiner (1925, jehož náhrobek byl v následných letech poškozen a dochoval se jen fragmentárně.

Židovský hřbitov v Čichticích byl založen pravděpodobně v 1. polovině 18. století, nejstarší náhrobky pocházejí ze 40. let 18. století. Pohřbívání probíhalo také z Volyně, Čkyně, Protivína, Netolic a zejména Vodňan, kde byl židovský hřbitov založen až roku 1840. Hřbitov se vyznačuje mimořádně zajímavými náhrobky jak po stránce výtvarné, tak po stránce epigrafické. Symbolická znamení představují zejména kohenské ruce a vinné hrozny, výtvarně neobvykle a poutavě ztvárněné. Mezi pohřbenými byly identifikovány místní osobnosti – členové chevra kadiša, mohel či chazan.

Židovský hřbitov v Neznašově má na své ploše 320 dochovaných náhrobků, z toho nejstarší z druhé čtvrtiny 18. století. Pomocí náhrobních nápisů se podařilo identifikovat několik místních rabínů a učenců, o existenci dalších se dozvídáme prostřednictvím náhrobků jejich dětí. Většina náhrobních kamenů pochází z 19. století, ve 20. století byl vztyčen mimořádně zajímavý a neobvyklý náhrobek kubizujících tvarů z roku 1926.

Novodobý židovský hřbitov v Písku byl založen roku 1876 a na jeho ploše se nacházelo několik set náhrobků. V poválečném období byl hřbitov silně poškozen a většina pomníků byla zničena nebo odvezena. Nejstarší dochovaný náhrobek pochází z roku 1878. Náhrobní nápisy ukazují, že pohřbení pocházeli z Písku, z Oseka, z Varvažova, Nalžova, Sedlic, Oslova a Černovic. Minimálně jeden pohřbený měl původ v Haliči a byl válečným uprchlíkem 1. světové války.

Protivínský židovský hřbitov byl založen v roce 1878. Na jeho ploše se nachází 29 náhrobků, z nich nejstarší z roku 1879 a nejmladší z roku 1925. Většina plochy zůstává prázdná, velké množství náhrobků bylo odvezeno na počátku 2. světové války. Ve výzdobě se objevuje motiv Davidovy hvězdy.

Židovský hřbitov ve Vodňanech je situován v části nazývané Pražák. Byl založen v roce 1840 a nejstarší dochovaný náhrobek pochází z roku 1842. Pohřbívání probíhalo z širokého okolí, z Pohorovic, Protivína, Klokočina, Maletic, Vlachova Březí, Myšence, Libějovic, Němčic, Svinětic a dalších lokalit. Nejmladší dochované náhrobky pocházejí z roku 1934. Na náhrobcích kohenů se vyskytuje symbol žehnajících rukou, hojně používaný je motiv Davidovy hvězdy a dekorativní květinový motiv. Prostor vpravo od vstupu (náhrobky č. 233 – 244) byl určen pro dětské oddělení.

Na židovském hřbitově v Blevicích se nachází 287 náhrobků, nejstarší z první poloviny 18. století. Dokumentace prokázala mezi pohřbenými významné členy místní komunity – chazana, provádějícího bohoslužby v synagoze či člena spolku Chevra kadiša, zajišťujícího pohřby. Z 20. století pochází náhrobek rabína Jakoba Utitze z Velvar a náhrobky haličských uprchlíků z první světové války. Pohřbívání probíhalo z dalších lokalit: Ješina, Neumětel, Postoloprť, Holubic, Kralup a dalších.

Na mirovickém židovském hřbitově se nachází 257 náhrobků. Pohřbívání zde započalo nejpozději koncem 17. století a z 18. století pochází poměrně vysoký počet sedmdesáti náhrobků. Řada z nich je však poškozena a těžko čitelná. Na hřbitov pohřbívali zejména Židé z Orlíka, Drahenic a Slavkovic, v mladším období také z Horosedel a Blatné. Jedním z pohřbených je haličský uprchlík před frontou první světové války, pohřbený roku 1916. Obvyklým symbolickým znamením jsou kohenské ruce. Zajímavý a výtvarně působivý je motiv koruny na náhrobku z roku 1764.

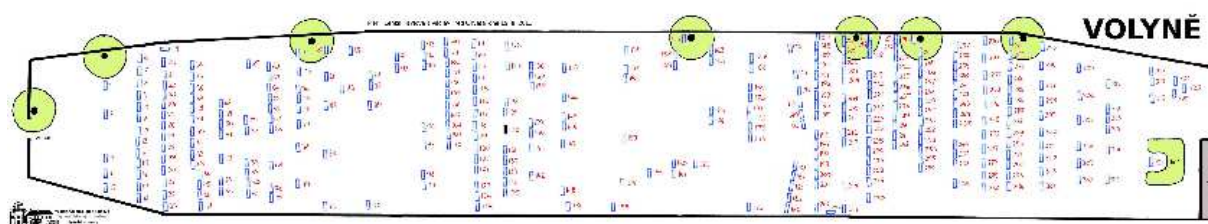
Na volyňském židovském hřbitově se nachází 323 náhrobků, nejstarší dochované pocházejí z poslední čtvrtiny 17. století. Volyň byla významnou židovskou komunitou, proto najdeme na hřbitově pohřbené přední osobnosti – učitele, lékaře a prostřednictvím nápisů manželek a dětí se dozvídáme také o existenci místních rabínů. Některé náhrobky z počátku 20. století byly opatřeny portrétními medailony, z nich jeden dochován. Nejmladší kameny upozorňují na oběti pochodu smrti a nápisy in memoriam připomínají oběti koncentračních táborů.

Hřbitov Osek je malých rozměrů a nachází se zde pouze 36 náhrobků, z nich nejstarší pochází z roku 1849 a nejmladší z roku 1893. Hřbitov tedy plnil svoji funkci necelé půlstoletí. Pohřby probíhaly z Oseka, v ojedinělých případech z Štěkně a Hrabova. Část náhrobních nápisů je tesána velmi mělce, takže je těžko čitelná. Na hřbitově jsou pohřbeni prarodiče Franze Kafky (Jokev Anšl Kafka, 1888).

Na židovském hřbitově v Nové Včelnici se nachází 113 náhrobků s nejstaršími z 2. desetiletí 19. století. Jeden z nejstarších náhrobků z roku 1813 stojí nad hrobem chazana (předzpěvák v synagoze) a šocheta, zodpovědného za košer porážku zvířat. Mezi pohřbenými byli díky náhrobním nápisům identifikováni dva mohelové, z nichž jeden působil rovněž jako ranhojič. Na hřbitově se kromě Včelnice pohřbívalo z Popelína, Strmilova, Žirovnice, Čkyně a Černovic. Pohřbívání pokračovalo do konce 30. let 20. století, nejmladší dochovaný náhrobek nese letopočet 1937.

Užití postupy při dokumentaci náhrobků

Plán, neboli mapka, je půdorysný (pohled shora) schematický zakres objektů hřbitova, a to v předem zvoleném měřítku. Kromě polohy očíslovaných náhrobků obsahuje ohradní zeď, hřbitovní budovy a významné orientační body, zejména cenné stromy. Náhrobky na plánu jsou očíslovány a k jednotlivým číslům se pak vztahují data z dokumentace.

plánek hřbitova ve Volyni

Dokumentace hřbitova je daleko širší a obecnější pojem, zahrnující zejména vysoce kvalitní fotografické zachycení epitafu, s využitím bočního umělého světla (blesku). Zpravidla jde o několik záběrů s různou intenzitou světla a s různým úhlem dopadu, což při pozdějším bádání nad monitorem PC umožní vyluštit i v terénu již prakticky nečitelná místa. *Fotografická dokumentace* epitafů je mimořádně důležitá a z dlouhodobého hlediska nesmírně prozíravá činnost, neboť to co bylo čitelné často i před 5 lety, dnes již díky erozi nejrůznější druhu není. Přitom, jak většina z nás ví, epitafy v mnoha případech obsahují data a informace, které se v žádné jiné písemné podobě nedochovaly a pokud je nezdokumentujeme, navždy zaniknou. S takto pořízenou fotografickou dokumentací (patříčně uloženou a zálohovanou) bude možné pracovat i za desítky let a budoucí badatelé budou vděční, že jsme ji pořídili.

Další významnou (a mnohonásobně pracnější) činností, spadající do oblasti dokumentace, je *zpracovávání excelových databází*, které primárně vycházejí z obsahu epitafů a jsou postupně doplňovány o údaje z matrik, ve vzácných případech též z pohřebních knih, či jiných zdrojů. Vzájemným porovnáváním těchto informací jsou vyplňovány mezery, které jednotlivé zdroje obsahují (např. neúplně čitelný náhrobek je identifikován s využitím matričních údajů). Vzniklé tabulky pak umožňují různé řazení výstupů (chronologický, lokační – podle čísel náhrobků, podle příjmení, podle jmen občanských a hebrejských). Postupně je

plánováno hřbitovy centrálně do vznikající generální databáze ŽOP. Zde je výhodou, že nás již tolik netlačí čas. Fotograficky zdokumentované epitafy mohou léta čekat na harddiscích, až na ně přijde řada.

Je nutno zdůraznit, že nedílnou součástí jsou i *přípravné práce* tzn. úprava zeleně na hřbitově (seč trávy, ořez stromů a keřů), očištění náhrobků od vegetace a samotné dočištění epitafů. Mnohdy je potřeba náhrobky vyzvednout ze země, otočit, pokud jsou spadlé textem k zemi.

hřbitov v Čichticích vyčištěný od nežádoucí zeleně a připravený na fotografování

O projektu - průběh

Práce na projektu probíhaly v postupných krocích, dle stanoveného harmonogramu, dle možností, jak dovolily klimatické podmínky. Práce byly kompletně dokončeny v roce 2017. Snahou bylo vše zvládnout v co nejvyšší kvalitě. V roce 2016 proběhly přípravné fáze projektu - zajišťování finančních prostředků, průzkum, výběr hřbitovů dle stavu oprav náhrobků, plánování a další související práce. Od února do prosince 2017 proběhla kompletní realizace v terénu: čištění zeleně, fotografování v terénu, průběžné zpracování fotodokumentace, identifikace, kontroly. Zároveň s postupujícími pracemi byla prováděna průběžná kontrola prací odpovědnými pracovníky správy hřbitova. V lednu 2018 proběhla

závěrečná fáze projektu. Byla zpracována závěrečná zpráva o projektu a odevzdáno kompletní vyúčtování projektu spolu s veškerou potřebnou dokumentací. Dále bylo připraveno pokračování projektu pro následující období.

Hodnocení výsledku projektu

Příspěvek Česko-německého fondu budoucnosti, kterého si velice ceníme a děkujeme za něj, značnou měrou přispěl k záchraně cenných informací pro příští generace. Bez pomoci fondu by se vlastníkovi podařilo zdokumentovat menší množství náhrobků. Tento konkrétní projekt pokryl část plánovaných nákladů a je součástí většího dlouhodobého projektu. Ideálem a cílem, který se v současné době jeví vzhledem k velkému počtu areálů a množství ohrožených náhrobků takřka nedostižným, je zdokumentovat všech 180 hřbitovů, což může trvat i desítky let. Provedení všech prací z oblasti dokumentace cenných uměleckých a architektonických prvků brání především nedostatek finančních prostředků.

Na projektu dokumentace náhrobků na židovských hřbitovech se finančně a personálně nejvíce podílí instituce Židovská obec v Praze, Židovské muzeum v Praze a Federace židovských obcí v ČR. Dokumentátory (fotografové a zpracovatelé údajů) jsou Mgr. Iva Steinová (Matana a.s./Židovská obec v Praze), Mgr. Daniel Polakovič (Židovské muzeum v Praze) a Mgr. Petra Vladařová. I přes tento intenzivní přístup je největším problémem nedostatek finančních prostředků a z toho plynoucí příliš pomalý postup. Vzhledem k venkovnímu umístění památek čas bohužel pracuje proti nám. Každá koruna, kterou se podaří na příjmovou stránku projektu získat navíc, je proto nesmírně cenná a znamená drobný, ale důležitý krůček vpřed.

V rámci dokumentace byly zjištěny nové poznatky o pohřbených, které budou během následujících let publikovány nejen v odborných periodikách i v článcích pro širší veřejnost. Poznatky získané z dokumentace hřbitova v Milevsku jsou publikovány v rámci ediční řady Památky Jižních Čech 8, České Budějovice 2017 (str. 56-74 „Židovský hřbitov v Milevsku“). Vydavatelem sborníku je českobudějovické pracoviště Národního památkového ústavu. „Záměrem vydavatelů je, aby se tato řada publikací stala pravidelnou platformou ke sběru a vyhodnocování poznatků o nesmírně různorodém jihočeském památkovém fondu. Památkáři se při své práci setkávají s informacemi viditelnými mnohdy pouze krátce v průběhu obnovy či dokonce zanikajícími, často jsou objevovány dosud neznámé skutečnosti a kulturní dědictví tak může být nahlíženo ve stále nových a nových zorných úhlech. Dokumentace, vyhodnocování a sdílení těchto poznatků s veřejností patří k základním povinnostem práce každého dobrého památkáře. Publikační platforma Památek Jižních Čech je otevřena všem, kteří se odborně dotýkají památkového fondu na území Jihočeského kraje, a to v širokém rozmezí od reflexe kulturní krajiny, přes archeologii a architekturu až po umělecká díla a pamětihodnosti všeho druhu. Každoročně by nadále měl vycházet nejméně jeden svazek, jehož stránky budou k dispozici široké pluralitě témat a interpretací. Památky zde budou nahlíženy nikoliv dle klíče jejich momentálně vnímané "důležitosti" či "reprezentativity", nýbrž v co největší pestrosti, a to jak v mnohostranných souvislostech jejich vzniku, historických souvislostí a funkcí po dobu jejich trvání a proměn,

tak prostřednictvím jejich dokumentace, udržování, ochrany a záchrany.“¹ V příloze zprávy je kopie studie. Tento ročník 2017 je momentálně v tisku. Kopie studie je přílohou zprávy.

Procesem dokumentace se zabývají i dva publikované články - rozhovory ve věstníku židovských náboženských obcí v českých zemích a na Slovensku Roš Chodeš, vycházejícím jako měsíčník. První „Jako napínavá detektivka“ ročník 79, březen 2017, str. 6-7 a druhý „Vracet lidem jména“ ročník 79, červenec 2017, str. 6-7. Tento věstník je vždy ke stažení s dvouměsíčním zpožděním oproti tištěnému vydání.² Dalším výstupem dokumentace je příspěvek „Židé v Nové Bystřici“, Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska, 29, 2017, str. 16 - 28.

Dalším příkladem publikace dokumentační práce je řada brožur Even Zikaron, Paměť židovských náhrobních kamenů, kterou zpracovává Matana a.s. jménem Židovské obce v Praze, a to zatím většinou ve spolupráci s městy v závislosti na možnostech finanční podpory. První vlašťovkou byla v roce 2014 Nová Cerekev, v roce 2015 následovala Telč, v roce 2016 byl vydán Jindřichův Hradec a Drážkov a v roce 2017 Jistebnice. Byla vydána nejen v českém, ale i v anglickém jazyce. Vydavatelem byl Okrašlovací spolek v Jistebnici. Publikace jsou koncipovány jako průvodce po hřbitovech a určeny pro širší veřejnost se zájmem o podrobnější znalost místní židovské historie a pro zvědavé návštěvníky.

Dalším významným publikačním počinem je plánovaná kniha Židovské hřbitovy na jihu Čech, kterou Národní památkový ústav v Českých Budějovicích zařadil do svého vydavatelského plánu (cca 2019-2020). Tato publikace bude zahrnovat nové poznatky z předcházejícího několikaletého průzkumu jihočeských židovských hřbitovů. Průzkum systematicky uskutečňuje společnost Matana a.s. a spoluvydavatelé budou Židovská obec v Praze a Židovské muzeum v Praze. Součástí publikace budou kromě textů a fotografií také plátky a rejstříky různého druhu. Publikace přispěje k poznání historie židovských komunit a památek v oblasti sepulkrálií na území jižních Čech.

Získané poznatky v rámci dokumentace jsou také prezentovány na oborových konferencích. např. v říjnu 2016 6. seminář Židé v Čechách, který pořádá Židovské muzeum v Praze ve spolupráci se Státním oblastním archivem v Litoměřicích a Státním okresním archivem v Chomutově se sídlem v Kadani – příspěvek „Rodina KC/Katz v Jistebnici ve světle dochovaných náhrobků a písemných pramenů“. Ke konferenci vyjde (v tisku v prvním čtvrtletí 2018) i sborník: Židé v Čechách 6, sborník příspěvků ze semináře konaného v říjnu 2016 v Kadani, 2017, str. 35 – 52. Ve stejném měsíci proběhla i konference Sepulcralia a na ní byl uveden příspěvek Symbolika výzdoby židovských náhrobků, její zdroje a předlohy. Příspěvek do uvedeného sborníku s názvem Symbolika výzdoby židovských náhrobků v Čechách a na Moravě obsahuje nová zjištění u lokalit, zpracovaných na základě grantů ČNFB 2014 a 2016: Radenín, Jistebnice, Tučapy a Heřmanův Městec. Konference, resp. 15. zasedání k problematice sepulkrálních památek, byla organizována Ústavem dějin umění Akademie věd České republiky, v.v.i. – Centrem pro epigrafická a sepulkrální studia. „Centrum bylo konstituováno 2005 jako společný úkol Oddělení dokumentace a Oddělení umělecko-historické topografie na základě již dříve budované epigrafické dokumentace. Úkolem je badatelská, metodická, dokumentační a koordinační činnost ve v praxi úzce souvisejících oborech sepulkrálního bádání a středověké a novověké latinské epigrafiky jako

¹ <http://www.npu-cb.eu/publikace/pamatky-jiznich-zech-1/>

² <http://www.fzo.cz/ros-chodes/>

„pomocné vědy“ dějin umění. Centrum pořádá každoroční mezinárodní interdisciplinární konference k problematice sepulkrálních památek, které se konají od roku 2000. Vydává ediční řady Epigraphica et Sepulcralia (Fórum epigrafických a sepulkrálních studií) a Epigraphica et Sepulcralia – monographica. Centrum zajišťuje pravidelnou výuku epigrafiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a Filozofické fakultě Jihočeské univerzity.“³.

Význam projektu tkví v dokumentaci cenných uměleckých náhrobků na unikátních kulturně-historických místech celé České republiky. Tato dokumentace není samoučelná, ale dále slouží i jako podklad k plánování oprav a restaurování náhrobků a výhledově bude také sloužit jako profesionální zdroj informací při hledání pohřbených osob nejen pro odborníky, badatele, ale i pro příbuzné zemřelých nejen z ČR, ale z celého světa.

³ <http://www.udu.cas.cz/cs/epigrafika/> a <http://www.udu.cas.cz/cs/konference/>

Vybrané příklady dokumentace náhrobků

Hřbitov **Čichtice** (fotodokumentace a identifikace). Symbolická znamení jako např. vinné hrozny jsou na tomto hřbitově výtvarně neobvykle a poutavě ztvárněné. Vyjímečně krásný, a za běžného světla dobře čitelný náhrobek č. 022, včetně ukázky mnohem výraznějšího prokreslení všech detailů na fotografii s bleskem.

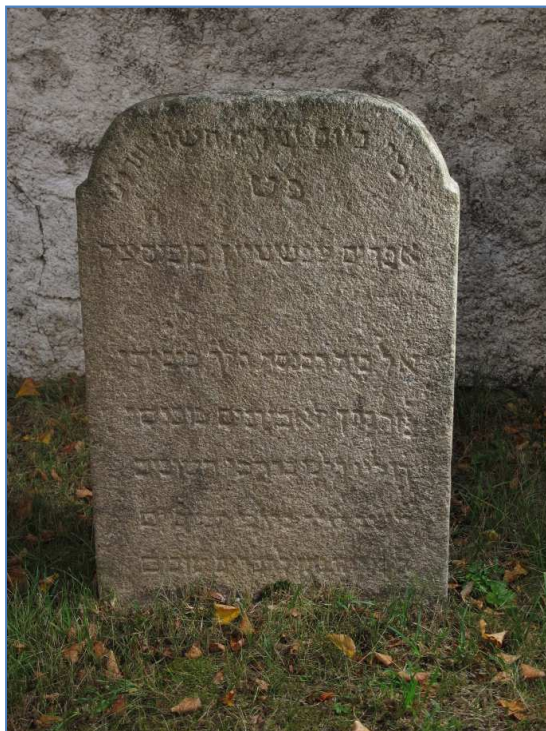

Hřbitov **Neznašov** (fotodokumentace a identifikace). Ve 20. století zde byl vztyčen mimořádně zajímavý a neobvyklý náhrobek kubizujících tvarů A. Bondyho z roku 1926 (náhrobek č. 126).

náhrobek č. 58

Hřbitov **Písek** (fotodokumentace a identifikace). V poválečném období byl hřbitov silně poškozen a většina pomníků byla zničena nebo odvezena. Nejstarší dochovaný náhrobek pochází z roku 1878 (náhrobek č. 4).

Hřbitov **Protivín** (fotodokumentace a identifikace). Ve výzdobě se objevuje motiv Davidovy hvězdy (náhrobek č. 1).

Hřbitov **Vodňany** (fotodokumentace a identifikace). Prostor vpravo od vstupu (náhrobky č. 233 – 244) byl určen pro dětské oddělení. Níže náhrobek č. 243.

Hřbitov **Mirovice** (fotodokumentace a identifikace). Zajímavý a výtvarně působivý je motiv koruny na náhrobku z roku 1764 (náhrobek č. 58).

Hřbitov **Volyně** (fotodokumentace a identifikace). Některé náhrobky z počátku 20. století byly opatřeny portrétními medailony, z nich jeden dochován. Jedná se o Karla Löwy (náhrobek č. 290)

Hřbitov **Osek u Strakonice** (fotodokumentace a identifikace). Jsou zde pohřbeni prarodiče Franze Kafky (Jokev Anšl Kafka, 1888, náhrobek č. 11).

Hřbitov **Blevice** (fotodokumentace a identifikace). Ze 20. století pochází náhrobek rabína Jakoba Utitze z Velvar (náhrobek č. 135).

Hřbitov **Radlice** (fotodokumentace).

Hřbitov *Dub u Prachatic* (fotodokumentace).

Hřbitov *Nová Včelnice* (identifikace). Mezi pohřbenými byli díky náhrobním nápisům identifikováni dva mohelové, z nichž jeden působil rovněž jako ranhojič (náhrobek č. 54).

Příklad identifikační (inventarizační) tabulky pro hřbitov Nová Včelnice.

#	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	
1	Lokace	XY	J	Příjmení	Jméno (heb)	Jméno (obč)	Patronymikum	Manžel	Rok	Měsíc	Den	Týd	Datace	
2	NVC-001	F	H-N	Stein	Frajdl	Babette		Josef	5638	češvan	16.		1877.10.11.	Včelnice
3	NVC-002	M	H	[...]	Cvi Hirš				5564	elul	25.	VI	1804.08.	Včelnice
4	NVC-003	M	H	Singer	Geršon				5573	tamuz	21.		1813.07.	šochet, chazan
5	NVC-004	M	H	Feigl	Ber				5574	[kislev?]	9.		1813.11.	
6	NVC-005	M	H				5578	[tevet]	1817/18.	silně poškozen se zbytky te
7	NVC-006	M	H	Stein	Moše	Becalel			5581	švat	6.	III	1821.01.	symbol mohela
8	NVC-007	F	H		[Rajele?]			[...]	15.	V	1820c.	silně poškozen
9	NVC-008	M	H	Eichner	Cipora			Zalkind	5595	švat	20.	V	1835.01.	jméno v zemi
10	NVC-009	F	H		Ester Mirjam			Jicchak SG"L	[...]	[...]	[...]	[...]	1830c.	datace v zemi
11	NVC-010	F	H	[...]	Brajndl			Jisrael	5573	češvan	21.	I	1812.10.	
12	NVC-011	F	H		Gutl			Mordechaj	[...]	sivan	20.		1820c.	poškozen
13	NVC-012	F	H-N	Pick	Hindl	Johana		Icek	5642	tišri	21.		1881.10.14.	85 let; Hošana Raba
14	NVC-013	M	H-N	Schmelka	Michael Arje				5643	češvan	26.		1882.11.	
15	NVC-014	F	H	Metzl	Ester			Ješaja	[...]	adar	20.	V	1880c.	
16	NVC-015	F	N	Bodansky		Josephina							1884.06.06.	nar. 30. 5. 1856, svobodná
17	NVC-016	M	H-N	Stein	David	David			5645	nisan	21.		1885.04.06.	
18	NVC-017	M	H-N	Feldmann	Mešulam	Salomon			5647	ijar	26.	VII	1887.05.21.	73 let
19	NVC-018	M	H-N	Heller	David	Ottokar	Šlomo		5649	av	3.		1889.07.31.	nar. 2. 2. 1872
20	NVC-019	M	N	Landesmann		Leopold							1888.07.15.	31 let (nar. 17. 8. 1857), P
21	NVC-020	F	H		Pezl		Meir		1830c.	silně poškozen se zbytky te
22	NVC-021	F	H-N	Winternitz	Brajdl	Betti	roz. Pick		5649	adar II.	18.		1899.03.21.	48 let
23	NVC-022	M	H-N	Feigl	Jissachar Berl Šmuel	Bernh. S.			...	elul	1890.08.21.	76 let; pohřeb: ... elul; silně
24	NVC-023	F	H-N	Kopperl	Rachel	Rosa		Maharam	5651	sivan	14.		1891.06.20.	64 let
25	NVC-024	M	H-N	Pick	Elijahu	Elias			5652	kislev	4.		1891.12.05.	71 let; pohřeb: 6. kislev; Ž
26	NVC-025	F	H-N	Feigl	Chaje Sara	Sophie	roz. Stein	David	5653	češvan	15.		1892.11.05.	29 let; portrét chybi; poško
27	NVC-026	M	N-H	Kollmann	Jechezkjahu	Josef			5655	sivan	1895.06.11.	63 let
28	NVC-027	?	?	1890c.	nápisový text chybi
29	NVC-028	?	?	1900c.	nápisový text chybi
30	NVC-029	F	Č	Schullerová		Eva							1900c.	datace chybi
31	NVC-030	F	H-N	Kollmann	Perl	Josefine	Ester Kral		5665	kislev	18.		1904.11.26.	72 let
32	NVC-031	F	H-N	Feigl	Šprincl Rachel	Sali			5661	elul	11.	II	1901.08.26.	64 let; kameník: J. Stein, B
33	NVC-032	M	Č-H	Feigl		Marek							1913.07.13.	nar. 22. 4. 1824; kameník:
34	NVC-033	F	H-N	Feigl	Rajele	Therese	roz. Herrmann	Meir	5657	sivan	1.	III	1897.06.01.	67 let; r"ch sivan; Nová C
35	NVC-034	M	H-N	Feigl	David	David			5656	tamuz	13.		1896.06.23.	nar. 3. 9. 1832; akronym (
36	NVC-035	M	N-H	Winternitz		Hermann							1893.	nar. 1867
37	NVC-036	F	H-N	Stein	Kejle	Karoline		Josef	5649	ijar	5.		1889.05.09.	39 let
38	NVC-037	F	H-N	Mahler	Genendl	Anna		Geršon	5644	švat	5.	VI	1884.02.01.	74 let; pohřeb: 7. švat (I);
39	NVC-038	F	H	Pollak	Rachel			Avraham	5589	nisan	16.		1829.04.	2. den Pesach; pohřeb: 17.
40	NVC-039	F	H	[Rosner?]	Libele			Moše Jaakov	5596	adar II.	22.		1836.04.	Popelín
41	NVC-040	F	H	Dubsky	Fradl		Wolf		5595	sivan	20.	II	1835.06.	svobodná
42	NVC-041	M	H	Dubsky	Wolf				5607	sivan	2.		1862.06.	mZ: 4. 5. 1847
43	NVC-042	F	H	Dubsky	Esterl			Wolf	5612	sivan	25.		1852.06.	

ukázka z identifikační tabulky pro hřbitov v Nové Včelnici

